

Carbonell, el recanvi d

No s'ho creia. L'havien destituït, però Xavier Barral, amb un orgull excessiu i aquella actitud de *grandeur* que gravita per sobre les espatlles dels seus semblants, no podia acceptar el dalta-baix. Ja l'havien advertit: "Barral ves en compte. Fes alguna cosa que encara hi ets a temps". Però Xavier Barral feia com si no anés per a ell. Havia viscut tamborinades fortes i sempre se n'havia sortit. Per què no havia de tornar a passar el mateix? Es clar, no es canvia cada dia el director del museu més important de Catalunya, encara que des de fa més d'un any diversos flancs l'han anat qüestionant. Però els membres del Patronat ja n'estaven tips. La desconfiança envers el director ja era generalitzada. La seva incapacitat de tirar endavant el projecte museogràfic global amb errors remarcables en la instal·lació del romànic, despeses desmesurades i algunes poc justificables, vacil·lacions cada vegada més freqüents i la seva impossibilitat d'obrir les sales del romànic abans d'un any van precipitar l'acord de les institucions. En paraules de Ramon Guardans, president del Patronat del MNAC: "Hem perdut la fe en la capacitat de Barral per dirigir el projecte museogràfic del MNAC". La situació era de crisi total. La indefinició del calendari i del pressupost va portar als membres més reticents del patronat a acceptar la destitució. Barral creava una inseguretat que no es podia continuar alimentant. Calia desbloquejar la dinàmica del museu i aquesta operació passava per la seva immediata substitució. I, qui podia ser el substitut? De noms no n'hi havia massa per triar. Van temptejar Lluís Monreal, director de la Fundació La Caixa, els historiadors Antoni Pladevall, Joan Basegoda i Joan Surroca, director del Museu d'Art de Girona. Però finalment es van decidir per Eduard Carbonell, actual director general del Patrimoni de la Generalitat i president de la comissió executiva de la Junta de Museus. Carbonell serà nomenat director en funcions aquesta setmana i compaginarà la direcció del MNAC amb els altres càrrecs.

Vells coneguts. Xavier Barral i Eduard Carbonell formen part d'una mateixa generació de medievalistes, que no tenen encara els cinquanta anys. Tanmateix, les seves trajectòries van prendre ben aviat camins diferents. Mentre Barral de ben jove marxava a França, on va traure la càtedra d'art de la Universitat de Rennes, Eduard Carbonell es quedava a

Eduard Carbonell serà nomenat oficialment aquesta setmana director general en funcions del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Darrere queden les polèmiques de Xavier Barral, que ha estat al capdavant d'aquesta institució des del 1991. Eduard Carbonell, que compaginarà la Direcció General de Patrimoni i la presidència de la comissió executiva de la Junta de Museus, s'ha convertit en l'home més fort de l'àmbit cultural al Principat.

Barcelona i entrava al departament d'Art de la Universitat Autònoma. Ambdós es van destacar des del principi com a historiadors brillants i van iniciar la publicació de llibres sobre el romànic català. I és en aquesta vessant que el 1981 es troben, formant part del comitè de redacció dels primers volums de *Catalunya Romànica*, editats per Enciclopèdia Catalana. Curiosament, aquests dies està a punt d'aparèixer el volum I d'aquesta enciclopèdia, dedicat a la introducció de l'art romànic i a les col·leccions del MNAC. El pròleg és elaborat per Xavier Barral, en el qual explica el seu projecte museogràfic. Serà l'últim document on apareix encara com a director del Museu Nacional d'Art de Catalunya. Un volum pòstum, doncs, amb data de juny del 1994.

Per la seva banda, Eduard Carbonell es convertia en un dels historiadors continuador de les tesis de Frederic-Pau Verrier, recuperant la tradició medievalista que havia definit Puig i Cadafalch. Una tradició que no partia del punt de vista hispànic, d'arrels mossàrabs o visigòtiques —línies que s'havien imposat durant el franquisme—, sino d'un punt de vista catalanista i d'arrels europees. La seva tasca universitària era significativa i les publicacions sobre l'art medieval l'avalaven. Quan Joan Guitart, que estava vinculat al món editorial, va posar-se al capdavant de la Conselleria de Cultura buscava per a la direcció general de Patrimoni el perfil d'una persona erudita i de tradició catalanista. Carbonell, que era alhora un home políticament neutre, hi encaixava.

Eduard Carbonell era nomenat director general de Patrimoni el setembre del 1988. Al llarg d'aquests sis anys s'ha convertit en un dels homes forts del departament de Cultura. Carbonell mana i mana molt. Tanmateix, se'l coneix poc. Surt a la premsa ocasionalment, li costa donar entrevistes i en els actes públics no li acostuma a tocar mai fer el discurs. És discret, prefereix la intriga de portes endins a l'exabrupte sobre el paper imprès. Durant el seu mandat ha aconseguit aprovar dues de les lleis més importants dels últims anys: La Llei de Museus i la de Patrimoni, ambdues iniciades en l'època de Max Canher i que ell ha hagut de posar a punt i negociar-ne l'aprovació amb el màxim consens parlamentari. Com a bon medievalista i partidari de les infraestructures, la seva debilitat ha estat Sant Pere de Roda, l'exponent més important del romànic català, al qual ha destinat innumerable partit-

Barral

Dalt Eduard Carbonell. Nou director general en funcions del MNAC. Dreta, Xavier Barral. Director del MNAC des del 1991 fins ara.

des i que vol convertir en un centre internacional d'estudis medievalistes. La seva gestió ha estat poc qüestionada, encara que ha patit algun entrebanc, com el provocat pel deteriorament del claustre del Monestir de Sant Cugat, arran de la construcció d'un edifici annex i l'agençament del claustre superior per a instal·lar-hi el Centre de Restauració de la Generalitat. O la congelació del projecte del Museu Nacional d'Etnologia, que s'ha vist relegat per un altre projecte amb conseqüències polítiques, el Museu d'Història de Catalunya, un equipament que no encaixava en les tesis museístiques de Carbonell, però que venia dictat per la Presidència.

Carbonell segueix ben de prop els esdeveniments museístics de Barcelona i, alhora, és un dels artífex de la seva transformació. Ell articula la Llei de Museus, una llei que retorna a la Generalitat el paper gestor que va perdre durant la dictadura i refunda la Junta de Museus, com a òrgan rector de les línies museístiques generals a seguir. Tanmateix, es tracta d'un organisme que controla el Govern català i en última instància ell mateix, quan és designat president de la comissió executiva de la Junta.

I el 1991, aprovada la Llei de Museus i constituït el Patronat del Museu Nacional d'Art de Catalunya, Carbonell i Barral es tornen a trobar. La necessitat de trobar un director de pes per a aquest museu fa que dins el col·lectiu dels amics medievalistes soni el nom de Barral. Carbonell tenia ganes de ser director del MNAC, però la difícil relació que tenia amb Pere Duran Farell, primer president del Patronat, no ho feu possible. L'origen d'aquest desafecte es remunta al gener del 1990, quan Duran Farell, juntament amb Carbonell

i Ferran Mascarell, llavors Coordinador de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, constitueixen la comissió rectora del museu. Encara era director Joan Sureda i l'arquitecta Gae Aulenti ja estava al front de la remodelació del Palau Nacional. La relació de Carbonell amb Duran Farell en aquella comissió no fou gens fàcil. Mentre que el president volia accelerar les obres i el projecte, Carbonell anava retardant les decisions mentre esperava l'aprovació de la Llei de Museus. Les tensions foren moltes i degradaren la relació, fins al punt que Duran Farell en algun moment va arribar a manifestar: "Mentre jo sigui president del Patronat, Carbonell no dirigirà el museu". Duran Farell tirà pel dret. Quan es va proposar el nom de Xavier Barral viatjà a París i allí mateix tancà les negociacions. El museu ja tenia un nou director, Xavier Barral, *el desijat*.

La desfeta. La relació entre Carbonell i Barral (entre director general de Patrimoni i director general del MNAC) ha esdevingut a partir de l'estiu de 1992 una prova de força. Desde la Junta de Museus, Carbonell intenta controlar tots els passos de Barral. Més de la meitat de reunions que ha tingut la Junta des de la seva constitució l'any 1991 han estat per parlar del MNAC. Però Barral fa la seva i minimitza la importància d'aquesta institució. Els membres de la Junta —que ja de per si no senten gaire simpatia per Barral, ja que no ha comptat amb la gent del servei de museus per a formar el seu equip— li demanen que presenti el projecte museològic. Mig any després de la sol·licitud, Barral presenta l'informe

Museu Nacional d'Art de Catalunya. Aquest museu no sembla deslliurar-se de l'ombra de la conflictitat.

"Segona fase de rehabilitació del Palau Nacional i instal·lació del Museu Nacional d'Art de Catalunya". Mesos després de ser estudiat, la Junta elabora un dictamen per unanimitat on fa diverses esmenes al projecte tant arquitectònic com museogràfic. Barral no s'hi capfica. Carbonell es crispa. La desconfiança comença a sobrevolar les parets del museu.

El segon semestre del 93 és desolador. Cau a les mans de Carbonell un informe anònim sobre els criteris de restauració de les peces que utilitza Barral i els danys irreparables d'algunes d'elles. Carbonell no perd el temps, li demana informació detallada sobre el tipus de restauració que duu a terme. Aquesta és una de les nafres que apareixen entre tots dos directors, ja que Barral menysprea el servei de restauració de la Generalitat i crea el seu propi equip de joves restauradors.

A aquest ambient s'afegeixen molts serrells que van omplint de desànim el projecte: a un bon nombre de treballadors se li rescindeix el contracte per tal de fer una política de contenció pressupostària, però, per contra, Barral gasta més del que té, imprimint una línia d'actuacions artificioses no gaire adequades a les restriccions pressupostàries que pateix el museu. I el degoteig d'irregularitats va sumant: que si el director ha marxat a Montevideo a fer una conferència amb les despeses a càrrec del MNAC, que si encarrega la traducció del catàleg de l'exposició "Prefiguració del Museu Nacional d'Art de Catalunya" a l'anglès i al francès (aquesta la encarrega a la seva dona), per quatre milions de pessetes cadascuna i acaba no editant-se... I, mentrestant, l'obertura de les sales del romànic es va endarrerint.

La desconfiança envers Barral comença a contagiar tot aquell que està prop del museu. Fins i tot Duran Farell, el valedor més important del director, cau en aquest malestar. És per això que es reuneix amb el conseller Guitart i li proposa la destitució de Barral. En aquest marc apareix per primera vegada el nom d'Eduard Carbonell. Però Guitart no vol encetar una nova crisi i Bohigas, el regidor de Cultura, fa costat a Barral, perquè ha deixat de qüestionar la intervenció arquitectònica de Gae Aulenti.

Però el director, sense saber-ho, ja està tocat. Marxa Duran Farell a mitjans de desembre del 1993, al mateix temps que salta a l'escena pública el darrer escàndol de Barral: Per una banda l'acusen d'incórrer en incompatibilitats amb el seu càrrec, ja que durant els primers sis mesos com a director del MNAC va treballar també per la Mission Historique Française a la ciutat de Göttingen i, per altra banda, també l'acusen de tenir un contracte blindat que li assegura una indemnització, en cas de cessament, de 18 a 36 milions de pessetes.

Massa sotrats, massa escàndols i pocs resultats. Quan Barral manifesta la impossibilitat d'inaugurar les sales del romànic abans de finals d'any, ja no hi ha més concessions de cap mena. Ramon Guardans, el successor de Pere Duran Farell, no ha pogut canviar els hàbits del director malgrat intentar-ho "religiosament"; Oriol Bohigas ha desaparegut de l'escena política i el seu successor, Joaquim de Nadal, que viu en directe les vacil·lacions pressupostàries i museogràfiques del director, diu que d'acord, que es canviï. I Guitart, que

Xavier Barral i Duran Farell. Finalment Duran Farell, el valedor més important de Barral, va veure que aquest no podia seguir al front del MNAC.

setmanes abans anava una mica despistat i va fer el paper de gran defensor de Barral davant el Parlament, calla i diu que també.

La negociació per pactar el nou director la duen a terme el conseller i el regidor, en el marc de moltes altres negociacions que cal desbloquejar, com el Museu d'Art Contemporani de Barcelona o l'Auditori. Joan Guitart proposa Eduard Carbonell. Ara per ara és l'home que, per la seva situació política, té més informació del museu, pot esmenar amb rapidesa i sense entrebancs de la Junta el projecte museogràfic i pot posar fi als escàndols. Les institucions volen que el MNAC deixi de ser problemàtic. I en la lògica de Joaquim de Nadal —no en la de Pasqual Maragall que sempre ha estat més recelós—, la regidoria de Cultura ara no ha de tenir un front obert al MNAC, sabent que al 1996, per la Llei de Museus, el perdrà.

Eduard Carbonell està joiós. S'ha convertit en l'home més fort de la cultura d'aquest país. Té les mans lliures per redefinir el seu gust el projecte museogràfic i per quadrar els excessos arquitectònics de Gae Aulenti. I no té oposició: controla la Direcció General de Patrimoni i la Junta de Museus. Pot fer i desfer. Ha estat un desenllaç de matrícula d'honor, tenint en compte que en els propers mesos podia quedar-se amb un aprovat justet. Per què es comenta en certes esferes convergents que el conseller Guitart podria trontollar en una propera remodelació del Govern català. Si és així, Carbonell també té els dies comptats a Patrimoni i, és clar, després de sis anys allunyat de la universitat, al *super-director* li costaria tornar-hi.

Montserrat Serra